

Мирослава Сірант,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та міжнародного права
Національного університету «Львівська політехніка»
ORCID: 0000-0002-9393-2397

<https://doi.org/10.32782/2306-9082/2020-39-12>

УДК 342.4:349.6 (477)

Інструментальна основа механізму адміністративно-правового регулювання забезпечення екологічної безпеки

Постановка проблеми. Екологічна безпека – це складна видова категорія громадської безпеки. Тому категорію «екологічна безпека» необхідно розглядати в кількох аспектах. Із соціально-правового погляду екологічна безпека – це стан захищеності особистих, політичних, соціально-економічних прав громадян; матеріальних цінностей суспільства й держави від несприятливого впливу навколишнього середовища, від наслідків екологічних аварій і техногенних катастроф. З організаційного погляду екологічна безпека – це зведення до мінімуму небезпеки природному середовищу, людині, суспільству й державі за допомогою системи адекватних заходів політичного, ідеологічного, інформаційного, економічного та правового характеру. Адміністративне право в забезпеченні екологічної безпеки відіграє домінуючу роль. Нормами адміністративного права визначаються об'єкти навколишнього середовища й адміністративно-правові режими їх використання та охорони; закріплюється правовий статус

органів виконавчої влади як основних суб'єктів забезпечення екологічної безпеки; визначається система адміністративно-правових засобів охорони природних об'єктів; встановлюється адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення.

Стан дослідження проблеми. Науковим проблемам правового забезпечення екологічної безпеки в дослідницькій діяльності приділяли увагу українські вчені: В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, Ю.В. Дубко, Т.О. Коломєць, В.В. Конопльов, В.В. Костицький, С.О. Кузніченко, О.І. Нікітенко, Г.С. Поліщук та інші. Водночас адаптація національного законодавства до вимог Європейського Союзу показує, що деякі з проблемних питань зазначеної теми залишилися не висвітленими.

Метою статті є інструментальна основа механізму адміністративно-правового регулювання забезпечення екологічної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Адміністративно-правове забезпечення екологічної безпеки – це

підзаконна, юридично владна діяльність органів виконавчої влади, що здійснюється спільно з громадськістю, яка складається з організації та практичного забезпечення екологічної безпеки адміністративно-правовими методами.

Х.М. Марич серед основних завдань адміністративно-правового регулювання екологічної безпеки називає: створення необхідного підґрунтя для розвитку, стимулювання, поліпшення стану екологічної безпеки в Україні шляхом удосконалення чинного законодавства; створення ефективної системи суб'єктів і заходів адміністративно-правового регулювання екологічної безпеки; забезпечення ефективних заходів запобігання негативному впливу антропогенної діяльності на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей, а також оцінка ступеня екологічної безпеки господарської діяльності та екологічної ситуації на окремих територіях і об'єктах; запобігання виникненню надзвичайних ситуацій екологічного, техногенного характеру й ефективна ліквідація їхніх наслідків і інші [1, с. 119].

Механізм забезпечення екологічної безпеки є складним комплексним утворенням, що передбачає сукупність організаційних, економічних і правових засобів, за допомогою яких держава забезпечує цей вид суспільної безпеки. Механізм забезпечення екологічної безпеки спрямований на створення умов, що сприяють дотриманню, виконанню, використанню й застосуванню правових норм, які регламентують суспільні відносини в сфері забезпечення екологічної безпеки всіма суб'єктами еколого-правових відносин. А.С. Євстігнєєв зазначає, що забезпечення варто розглядати як форму підтримання балансу між екологічним та економічним складниками сталого розвитку [2, с. 342].

Механізм адміністративно-правового регулювання розглядається як сукупність чи комплекс правових (адміністративно-правових) засобів, система правових засобів, порядок певного роду діяльності, система (сукупність, комплекс) засобів, заходів, способів, методів у їх різному варіативному поєднанні, а дискусії щодо його внутрішньої будови лежать у площині доцільності виокремлення тих чи інших елементів загалом у структурі розглядуваного механізму, або віднесення їх до основних (органічних) чи факультативних (функціональних) [3, с. 13].

Інструментальну основу механізму адміністративно-правового регулювання забезпечення екологічної безпеки в Україні становлять відповідні методи та форми. У широкому сенсі зазначені методи сприймаються як способи (прийоми), за допомогою яких здійснюється вплив на об'єкти з метою практичного виконання певних завдань. Що стосується адміністративно-правових форм, то це будуть зовні виражені дії владних суб'єктів, що здійснюються в межах компетенції та викликають певні наслідки. Методи адміністративно-правового регулювання виявляються в реальному житті за допомогою адміністративно-правових форм, які обумовлюються змістом зазначених методів. Метод упорядковує діяльність, виявляється в ній, але як поняття існує поза нею, передує в цьому сенсі процесу діяльності, який він забезпечує [4, с. 177].

Стосовно адміністративно-правового регулювання сфери забезпечення екологічної безпеки вважаємо, що ним є сукупність нормативно встановлених заходів (способів і прийомів) впливу панівних суб'єктів (органів публічної влади та посадових осіб) на поведінку інших учасників адміністративних правовідносин, спрямованих на досягнення мети забезпечення екологічної безпеки, розв'язання завдань

і здійснення функцій державно-управлінської діяльності в цьому напрямі.

Що стосується класифікації адміністративно-правових методів забезпечення екологічної безпеки, акцентуючи на науковій і практичній значимості такої градації, зазначимо, що в цій сфері адміністративно-правового регулювання вона є дещо умовною, оскільки зазначені методи застосовуються у взаємодії та взаємозумовленості.

Зауважимо, що за характером впливу суб'єктів виконавчої влади на керовані об'єкти, методи адміністративно-правового регулювання можна умовно розділити на дві групи: адміністративні (методи прямого впливу щодо суб'єктів управління на відповідні об'єкти управління – видача дозволів, ліцензій; вчинення реєстраційних дій, застосування заходів адміністративної відповідальності; здійснення нагляду, контролю; укладання адміністративних договорів, застосування заохочення та інші) та економічні (методи непрямого впливу – надання податкових пільг, матеріальне заохочення).

За цим критерієм виділяють методи переконання та примусу. Переконання визнається головним методом діяльності органів виконавчої влади, сутністю якого є застосування уповноваженими суб'єктами заходів виховання, роз'яснення, пропаганди з метою формування необхідної поведінки керованого суб'єкта; це випереджаючий засіб добровільного та свідомого сприйняття характеру поведінки, яка пропонується.

Примус виступає допоміжним методом діяльності, що використовується за неможливості (неефективності) застосування засобів переконання, переважно в тому разі, коли відбувається порушення вимог правових приписів. Примус виступає різновидом прямих адміністративних методів впливу, що застосовується суб'єктами управління. Зі свого боку,

під адміністративною формою в узагальненому вигляді розуміються виражені зовні дії органів виконавчої влади (посадових осіб), які здійснюються в межах компетенції та тягнуть певні наслідки. Наприклад, М.В. Ковалів під формою діяльності органів внутрішніх справ розуміє її зовнішній вияв у групах однорідних дій, за допомогою яких реалізуються завдання і функції [5, с. 45].

За характером наслідків розрізняють адміністративні правові форми (застосування яких тягне юридичні наслідки) та неправові форми (організаційні), які здійснюються виконавчою владою (відповідно, що не призводять до наслідків правового характеру).

До юридично значимих форм діяльності можна віднести: видачу різних ліцензій і дозволів, ведення реєстраційного обліку, ухвалення постанови про призначення адміністративного стягнення й інші.

Неправовими формами виконавчо-розпорядчої діяльності виступають організаційні дії (проведення нарад, розробка програм, прогнозів, методичних рекомендацій, здійснення бухгалтерського та статистичного обліку тощо), матеріально-технічні операції (діловодство, обробка інформації тощо). У системі адміністративних методів забезпечення екологічної безпеки держави виділяються дозвольні інструменти, які діють у межах спеціальних адміністративно-правових режимів, встановлених державою, спрямованих на введення відносної заборони з метою забезпечення безпеки. Дозвіл у цьому випадку означає надання особі права на певні дії, незважаючи на заборону.

Нині органи виконавчої влади та місцеві виконавчо-розпорядчі органи поряд з адміністративно-правовими методами, пов'язаними з адміністративними правопорушеннями, застосовують з метою забезпечення безпеки низку адміністративно-правових

методів охорони прав і законних інтересів особи, суспільства та держави від шкідливих чинників, пов'язаних з правомірними діями або діяльністю фізичних і юридичних осіб. Таку систему адміністративно-правових методів можна назвати адміністративним санкціонуванням у галузі забезпечення безпеки.

До основних форм дозвільних методів у межах механізму адміністративно-правового регулювання забезпечення екологічної безпеки належать: ліцензування господарської діяльності пов'язаної з впливом на навколишнє середовище, екологічним аудитом, контролем і моніторингом; дозвіл на здійснення виробничо-господарської діяльності; оцінка впливу на навколишнє середовище; державна екологічна експертиза тощо).

На нашу думку, дозвільний метод адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки є сукупністю прийомів і способів впливу органів публічної влади на суб'єкти господарювання за допомогою надання окремим зацікавленим суб'єктам (юридичним і фізичним особам) дозволу на реалізацію статутного права здійснювати певні дії в умовах загальної заборони на здійснення певного виду діяльності. Основними формами реалізації дозвільних методів, які надають безпосередній вплив на екологічну безпеку держави, є екологічне ліцензування, екологічний аудит і державна екологічна експертиза.

Наступною групою адміністративно-правових заходів забезпечення екологічної безпеки є контрольні інструменти (державний контроль і нагляд використання, охорона та відтворення природних ресурсів, моніторинг навколишнього середовища, нормативи, ліміти, правила, інструкції, регламенти). Контрольна державна діяльність, безумовно залишається функцією управління, її стадією і формою [6, с. 97].

На нашу думку, під контрольно-наглядовою діяльністю у сфері забезпечення екологічної безпеки варто розуміти діяльність уповноважених (щодо здійснення контрольно-наглядових функцій держави) органів і посадових осіб спрямовану на дотримання господарюючими суб'єктами правових норм і технічних нормативів з метою забезпечення стану захищеності навколишнього середовища, життєво важливих інтересів людини від можливого негативного впливу господарської й іншої діяльності, надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, їх наслідків.

Згідно із Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» під державним екологічним наглядом розуміється діяльність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, спрямована на запобігання, виявлення та припинення порушень органами державної влади, місцевого самоврядування, юридичними особами, фізичними особами-підприємцями та громадянами вимог, встановлених відповідно до міжнародних договорів, законів, інших нормативно-правових актів в галузі охорони навколишнього середовища [7].

Екологічний нагляд реалізується за допомогою організації та проведення перевірок зазначених осіб, вжиття передбачених законодавством заходів щодо припинення або усунення наслідків виявлених порушень, діяльності щодо систематичного спостереження за виконанням обов'язкових вимог, аналізу та прогнозування стану їх дотримання при здійсненні органами публічної влади, юридичними та фізичними особами-підприємцями господарської або іншої діяльності.

Поряд із дозвільними та контрольно-наглядовими методами значна роль належить адміністративно-юрисдикційним методам забезпечення екологічної безпеки. М.М. Сливка

значає, що для створення надійних засад охорони навколишнього природного середовища необхідне існування всіх видів юридичної відповідальності, та особливо важливе місце в цій сфері посідає адміністративна відповідальність [8, с. 95].

Стосовно сфери забезпечення екологічної безпеки, під якою розуміємо стан захищеності навколишнього середовища та життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави, орієнтоване не тільки на протистояння, а й на запобігання виникненню внутрішніх і зовнішніх загроз. Найбільш універсальною і доцільною з погляду практики є триланкова класифікація адміністративно-юрисдикційних методів: адміністративно-попереджувальні, методи адміністративного припинення та адміністративної відповідальності.

Пропонуємо поділяти адміністративно-попереджувальні заходи на дві групи: попередню профілактику (превенцію) та профілактику припинення.

Попередня профілактика (превентивна діяльність), здійснювана державними органами й органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, спрямована на розроблення та здійснення заходів, пов'язаних із запобіганням адміністративним екологічним правопорушенням, виявленням і усуненням причин та умов, що сприяють вчиненню, повинна мати пріоритетне значення в системі профілактичних заходів. Особливу увагу з огляду на це варто приділяти принципам і формам взаємодії правоохоронних органів з природоохоронними органами у сфері запобігання та розкриття екологічних правопорушень.

Профілактика припинення здійснюється правоохоронними органами, зокрема Міністерством внутрішніх справ України. Водночас необхідно акцентувати на тому, що законодавець останнім часом звузив сферу діяльності територіальних органів Національної поліції з питань притягнення до

адміністративної відповідальності за екологічні правопорушення.

Закон України «Про Національну поліцію» для виконання покладених на поліцію обов'язків надає право складати протоколи про адміністративні правопорушення [9]. КУпАП визначено склади правопорушень, за якими поліціянти мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення.

До другої групи адміністративно-юрисдикційних методів забезпечення екологічної безпеки особи, суспільства та держави належать методи адміністративного припинення, суть яких полягає в примусовому припиненні протиправних діянь, що вчиняються фізичними та юридичними особами, запобіганні шкідливим наслідкам. Тобто основною метою заходу є припинення протиправних діянь і недопущення нових. З огляду на це адміністративне припинення має застосовуватися оперативно, своєчасно (у період вчинення правопорушення та замаху на нього).

Методи адміністративного припинення, спрямовані на забезпечення екологічної безпеки, можуть виражатися у: вимогах припинити протиправні діяння; доставлянні особи, яка вчинила адміністративне правопорушення; адміністративному затриманні; забороні робіт, які порушують режим природокористування; фізичному впливі на правопорушника тощо.

До заходів адміністративного припинення, покладених на територіальні органи поліції, належать, зокрема: приписи про усунення правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху; вилучення зброї, знарядь полювання, рибної ловлі, документів; заборона експлуатації технічно несправних транспортних засобів; призупинення роботи підприємств, виробничих ділянок. Для припинення правопорушень, пов'язаних з незаконним полюванням або риболовлю, застосовуються

заходи щодо затримання правопорушників відповідно до правил, встановлених законом «Про Національну поліцію» та іншими нормативними актами.

До третьої групи адміністративно-юрисдикційних методів (заходів) належить адміністративна відповідальність. Як вид юридичної відповідальності, адміністративна відповідальність має три підстави: нормативну (систему регулюють її правові норми); фактичну (неправомірні дії суб'єктів права); процесуальну (акти суб'єктів влади про застосування санкцій правових норм до конкретних суб'єктів).

Водночас адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення має особливості, зумовлені специфікою об'єкта посягання, до яких варто віднести такі:

– відповідальність настає за вчинення екологічного правопорушення, що заподіює шкоду людині, власнику, природокористувачу, навколишньому середовищу загалом або створює реальну загрозу заподіяння такої шкоди;

– шкода (збитки) від правопорушень екологічного характеру, на відміну від шкоди, заподіяної іншими правопорушеннями, в юридичній літературі розглядається у двох аспектах: матеріальному (економічна категорія) та нематеріальному (екологічна категорія), пов'язаному з середовищем проживання людини, тварин, рослин тощо;

– адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення встановлюється адміністративним і галузевим природоохоронним законодавством різного профілю (за критерієм охорони окремих природних об'єктів: землі, ґрунту, атмосферного повітря, води);

– застосування адміністративних стягнень в екологічній сфері входить до компетенції низки уповноважених органів і посадових осіб, судів;

– центральні органи виконавчої влади їх структурні підрозділи та

територіальні органи; уповноважені органи і установи місцевих органів виконавчої влади; адміністративні комісії, інші колегіальні органи, створені відповідно до законів України;

– перелік адміністративних стягнень за вчинення екологічних правопорушень містить такі види, як: попередження, адміністративний штраф, конфіскацію знаряддя вчинення або предмета адміністративного правопорушення, адміністративне припинення діяльності;

– важливою проблемою розгляду справ про адміністративні правопорушення в сфері захисту довкілля є дотримання процесуальних строків.

Визначення адміністративно-правового регулювання забезпечення екологічної безпеки триває в умовах гострих наукових дискусій, що позначається на такому елементі, як форми захисної діяльності. Найбільш науково завершеним є підхід до визначення форм забезпечення екологічної безпеки, представлений як інтегрування регулюючих, реалізуючих, охоронних, захисних правових методів і форм. У сукупності вони спрямовані на досягнення мети розв'язання конфлікту різних інтересів і відновлення балансу. Саме інтегративний підхід дає змогу побачити сумісність перерахованих елементів з елементами міжнародного правозахисного механізму. Інтегрування забезпечує орієнтацію на прогресивні і ефективні форми взаємодії особи, суспільства, держави, на пошук оптимальних моделей такої взаємодії. Пропонована модель націлена на виконання державою забезпечувальної функції, на створення дієвої системи захисту прав і свобод, на встановлення юридичних процедур захисту. Концептуальне наповнення такої моделі варто забезпечити обґрунтуванням причин неефективності форм захисту, що застосовуються на практиці. Серед них:

– неякісний стан законодавства, відсутність належних заходів

юридичної відповідальності та процедур застосування щодо порушників прав і законних інтересів суб'єктів права, та щодо осіб, на які покладено обов'язок захищати та відновлювати порушені права;

– суперечливість у можливості застосування різних санкцій, що дозволяє не захищати та відновлювати порушені права, а посилювати положення постраждалих за рахунок поліпшення становища порушників;

– корупція у владних структурах і в діяльності громадських об'єднань;

– нерозв'язний характер конфлікту окремих категорій інтересів у сфері природокористування, що вимагає застосування складних механізмів державного примусу за відсутності таких у законодавстві.

Висновки. Отже, забезпечення екологічної безпеки необхідно розглядати в кількох аспектах, а саме як: складник охорони навколишнього середовища; діяльність, що проводиться паралельно з охороною навколишнього середовища та природокористування. За змістом механізм адміністративно-правового регулювання забезпечення екологічної

безпеки містить три блоки: нормативно-інституціональний, процедурно-процесуальний, інструментальний. Провідним із названих блоків є нормативно-інституціональний. Нормативний складник внесено як базову умову в механізм адміністративно-правового регулювання екологічної безпеки.

Нормативно-інституціональний блок розглянутого механізму характеризує певний стратегічний або тактичний рівень здійснення адміністративно-правової політики держави.

Зміст інструментального блоку механізму утворює дві групи методів: загальні та приватні методи управлінської діяльності, що зумовлюють реалізацію функцій виконавчої влади загалом (переконання, примус, економічні, адміністративні методи); різні методи, які визначають адміністративно-правовий статус громадян, організацій, органів виконавчої влади та посадових осіб, спрямованих на забезпечення реалізації цього статусу на практиці (адміністративні заборони, обов'язки, дозволи, пільги, заохочення, стимули, покарання, примус).

Список використаних джерел

1. Марич Х.М. Мета та завдання адміністративно-правового механізму забезпечення екологічної безпеки в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 10. С. 118–121.
2. Євстігнєєв А.С. Проблеми правового забезпечення екологічної безпеки у сфері спеціального природокористування в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : спец. : 12.00.06. Київ, 2019. 434 с.
3. Городецька І.А. Адміністративно-правове регулювання охорони, використання і відтворення тваринного світу України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец. : 12.00.07. Дніпро, 2019. 42 с.
4. Єсімов С.С., Гурковський М.П. Основні форми та методи діяльності поліції у сфері забезпечення конституційних прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2016. № 4. С. 171–186.
5. Ковалів М.В. Основи управління в органах внутрішніх справ : навчальний посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2010. 329 с.
6. Ковалів М.В., Єсімов С.С., Лозинський Ю.Р. Правове регулювання правоохоронної діяльності : навчальний посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 323 с.
7. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 45. Ст. 546.

8. Сливка М.М. Взаємодія суб'єктів охорони навколишнього природного середовища (адміністративно-правовий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : спец. : 12.00.07. Львів, 2018. 214 с.

9. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.

Сірант М. М. Інструментальна основа механізму адміністративно-правового регулювання забезпечення екологічної безпеки

Стаття присвячена дослідженню інструментальної основи механізму адміністративно-правового регулювання забезпечення екологічної безпеки, що є частиною загального правового механізму, метою якого є екологічна безпека. Зазначено, що механізм забезпечення екологічної безпеки є складним комплексним утворенням, що передбачає сукупність організаційних, економічних і правових засобів. Інструментальну основу механізму адміністративно-правового регулювання забезпечення екологічної безпеки в Україні становлять відповідні методи та форми. Проаналізовано теоретичні підходи до класифікації методів і форм у сфері, що досліджується. Розглянуто контрольно-наглядові інструменти (державний контроль і нагляд використання, охорони та відтворення природних ресурсів, моніторинг навколишнього середовища, нормативи, ліміти, правила, інструкції, регламенти) адміністративно-правового регулювання забезпечення екологічної безпеки, заходи превенції та профілактики адміністративних правопорушень в екологічній сфері. Надано пропозиції щодо підвищення ефективності механізму адміністративно-правового регулювання забезпечення екологічної безпеки.

Акцентовано на тому, що екологічна безпека – це складна видова категорія громадської безпеки, тому категорію «екологічна безпека» потрібно розглядати в кількох аспектах. Із соціально-правового погляду екологічна безпека – це стан захищеності особистих, політичних, соціально-економічних прав громадян; матеріальних цінностей суспільства й держави від несприятливого впливу навколишнього середовища, від наслідків екологічних аварій і техногенних катастроф. З організаційного погляду екологічна безпека – це зведення до мінімуму небезпеки природному середовищу, людині, суспільству й державі за допомогою системи адекватних заходів політичного, ідеологічного, інформаційного, економічного та правового характеру. Адміністративне право в забезпеченні екологічної безпеки відіграє домінуючу роль. Нормами адміністративного права визначаються об'єкти навколишнього середовища й адміністративно-правові режими їх використання та охорони; закріплюється правовий статус органів виконавчої влади як основних суб'єктів забезпечення екологічної безпеки; визначається система адміністративно-правових засобів охорони природних об'єктів; встановлюється адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення.

Зроблено висновок, що забезпечення екологічної безпеки необхідно розглядати в кількох аспектах, а саме як: складник охорони навколишнього середовища; діяльність, що проводиться паралельно з охороною навколишнього середовища та природокористування. За змістом механізм адміністративно-правового регулювання забезпечення екологічної безпеки містить три блоки: нормативно-інституціональний, процедурно-процесуальний, інструментальний. Провідним із названих блоків є нормативно-інституціональний. Нормативний складник внесено як базову умову в механізм адміністративно-правового регулювання екологічної безпеки.

Ключові слова: екологічна безпека, забезпечення екологічної безпеки, адміністративно-правовий механізм, мета, методи, форми.

Сірант М. Н. Инструментальная основа механизма административно-правового регулирования обеспечения экологической безопасности

Статья посвящена исследованию инструментальной основы механизма административно-правового регулирования обеспечения экологической безопасности, что

является частью общего правового механизма, целью которого является экологическая безопасность. Отмечено, что механизм обеспечения экологической безопасности является сложным комплексным образованием, включающим совокупность организационных, экономических и правовых средств. Инструментальную основу механизма административно-правового регулирования обеспечения экологической безопасности в Украине составляют соответствующие методы и формы. Проанализированы теоретические подходы к классификации методов и форм в исследованной сфере. Рассмотрены контрольно-надзорные инструменты (государственный контроль и надзор использования, охраны и воспроизводства природных ресурсов, мониторинг окружающей среды, нормативы, лимиты, правила, инструкции, регламенты) административно-правового регулирования обеспечения экологической безопасности, мероприятия превенции и профилактики административных правонарушений в экологической сфере. Даны предложения по повышению эффективности механизма административно-правового регулирования обеспечения экологической безопасности.

Акцентируется на том, что экологическая безопасность – это сложная видовая категория общественной безопасности. Поэтому категорию «экологическая безопасность» необходимо рассматривать в нескольких аспектах. С социально-правовой точки зрения экологическая безопасность – это состояние защищенности личных, политических, социально-экономических прав граждан; материальных ценностей общества и государства от неблагоприятного воздействия окружающей среды, от последствий экологических аварий и техногенных катастроф. С организационной точки зрения экологическая безопасность – это сведение к минимуму опасности среде, человеку, обществу и государству с помощью системы адекватных мер политического, идеологического, информационного, экономического и правового характера. Административное право в обеспечении экологической безопасности играет доминирующую роль. Нормами административного права определяются объекты окружающей среды и административно-правовые режимы их использования и охраны; закрепляется правовой статус органов исполнительной власти как основных субъектов обеспечения экологической безопасности; определяется система административно-правовых средств охраны природных объектов; устанавливается административная ответственность за экологические правонарушения.

Сделан вывод, что обеспечение экологической безопасности необходимо рассматривать в нескольких аспектах, а именно как: составляющую охраны окружающей среды; деятельность, проводимую параллельно с охраной окружающей среды и природопользования. По содержанию механизм административно-правового регулирования обеспечения экологической безопасности включает три блока: нормативно-институциональный, процедурно-процессуальный, инструментальный. Ведущим из названных блоков является нормативно-институциональный. Нормативная составляющая включена как базовое условие в механизм административно-правового регулирования экологической безопасности.

Ключевые слова: экологическая безопасность, обеспечение экологической безопасности, административно-правовой механизм, цель, методы, формы.

Sirant M. Instrumental basis of the mechanism of administrative and legal regulation of ecological safety

The article is devoted to the study of the instrumental basis of the mechanism of administrative and legal regulation of environmental security, which is part of the general legal mechanism whose purpose is environmental safety. It is stated that the mechanism of ensuring environmental safety is a complex entity that includes a set of organizational, economic and legal means. Appropriate methods and forms are the instrumental basis of the mechanism of administrative and legal regulation of ensuring environmental safety in Ukraine. Theoretical approaches to the classification of methods and forms in the investigated field are analyzed. Control and supervisory tools (state control and supervision of use, protection and

reproduction of natural resources, environmental monitoring, norms, limits, rules, instructions, regulations) of administrative and legal regulation of environmental safety, prevention measures and prevention of administrative offenses in the environmental sphere are considered. Suggestions are made to increase the effectiveness of the mechanism of administrative and legal regulation of environmental security.

Emphasis is placed on the fact that environmental safety is a complex type of public safety. Therefore, the category of “environmental safety” must be considered in several aspects. From the socio-legal point of view, environmental security is a state of protection of personal, political, socio-economic rights of citizens; material values of society and the state from the adverse effects of the environment, from the consequences of environmental accidents and man-made disasters. From an organizational point of view, environmental security is the minimization of danger to the environment, man, society and the state through a system of adequate measures of political, ideological, informational, economic and legal nature. Administrative law plays a dominant role in ensuring environmental safety. The norms of administrative law determine the objects of the environment and the administrative and legal regimes of their use and protection; the legal status of executive bodies as the basic subjects of maintenance of ecological safety is fixed; the system of administrative and legal means of protection of natural objects is determined; administrative liability for environmental offenses is established.

It is concluded that ensuring environmental safety should be considered in several aspects, namely as: a component of environmental protection; activities carried out in parallel with environmental protection and nature management. In terms of content, the mechanism of administrative and legal regulation of environmental safety includes three blocks: normative-institutional, procedural-procedural, instrumental. The leading of these blocks is the regulatory and institutional. The normative component is included as a basic condition in the mechanism of administrative and legal regulation of environmental safety.

Key words: ecological safety, ensuring ecological safety, administrative and legal mechanism, purpose, methods, forms.